

לא מצחיק יעל פרנק

ההזמנה לפתח את המושג "לא מצחיק" בשביל הלקסיקון היא הזדמנות לחשוף עיקרון פואטי-פרודוקטיבי בפרקטיקה שלי, שאינו כפוף ללוגיקה היסטורית-פילוסופית דווקא. המושג יוצא מתוך עבודות האמנות שלי, אף על פי שהן מצדן אינן מדגימות או מוכיחות אותו, ואין מעניינן לטעון דבר לגבי המושג. בהקשר זה אני מעוניינת לנסח את ה"לא מצחיק" כמנגנון פעולה.

העבודות המוצגות כאן מצביעות על מבני כוח המתגלים דרך נוכחות פיזית של הקומי ושל המצחיק. הן מייצרות בדיחות, הופעות לא מצחיקות המדברות בשפה הומוריסטית. מבחינה פורמלית, העבודות מתפקדות בלופ החזור לאין קץ, כמו בדיחה המסופרת שוב ושוב. ה"לא מצחיק", כפי שאני מבקשת לנסח אותו ביחס לתכנים המעסיקים אותי, הוא מנגנון התנגדות אפשרי של הצופה, מנגנון המסמן ומנכיח את ההשלכות השליליות שעלולות להיות להיענות פעילה להומור.

בדרך כלל הגוף מגיב להופעה הומוריסטית באופן אינסטינקטיבי בלתי מודע, על ידי חיוך, גיחוך או צחוק. ההתנגדות של הצופה, כאשר היא מתעוררת, מתייחסת לסוגיות אתיות בתוכן ההומוריסטי – תחושה של "לא מצחיק" המתגבשת מטעמים תרבותיים, חברתיים, פסיכולוגיים או פוליטיים. בדרך כלל הדבר מתרחש בדיעבד, אחרי התגובה הגופנית הראשונית. מכיוון שה"בדיחה" בעבודה חוזרת על עצמה, צפות ונערמות לאיטן הסיבות שבגללן יש לתקן את העוול שאולי נגרם עקב שיתוף הפעולה של הצופה עם המערך הקומי. "לא מצחיק" הוא מבע המסמן הטיה אתית שמבקשת לארגן מחדש את היחס לדבר שעורר חיוך, גיחוך או צחוק בעבודה, ובמובן מסוים גם את הסדר החברתי בעולם שהיא יוצרת.

התנאים החומריים של חזרתיות ההופעה הקומית בעבודות שלי הופכים גם את מנגנון ה"לא מצחיק" מביטוי חד-פעמי לנוכחות מעומעמת ומתמשכת של התנגדות מצד הצופה. מבני הכוח בעבודות הללו נשענים על הניגוד הטמפורלי בין הצחוק, כפרץ של פעולה רגעית וחולפת, ובין ה"לא מצחיק", כתגובה חזרתית וממושכת הנמתחת לאורך הלופ ומסתיימת רק אחרי תום המפגש עם העבודה.

בהיסטוריה של האמנות, הגרוטסקי חוגג את הלא-ראוי באופן המודע לעצמו, ואילו בפרקטיקה האמנותית שלי ההומוריסטי ומערכי הכוח האתיים מופיעים תמיד כמצע לבדיחות, לא בתור הנושא שלהן. אופני השימוש שלי בווידיאו, בפיסול, בציור, בטקסט ובארכיטקטורה מפעילים את העבודות כקריאה ישירה אל עבר הקהל, ומבקשות לחייב את הצופה לבחור בין שיתוף פעולה לאיפוק – הצחוק הוא הסכמה; באיפוק יש אלמנט מוצנע של אלימות.

לא מצחיק יעל פרנק

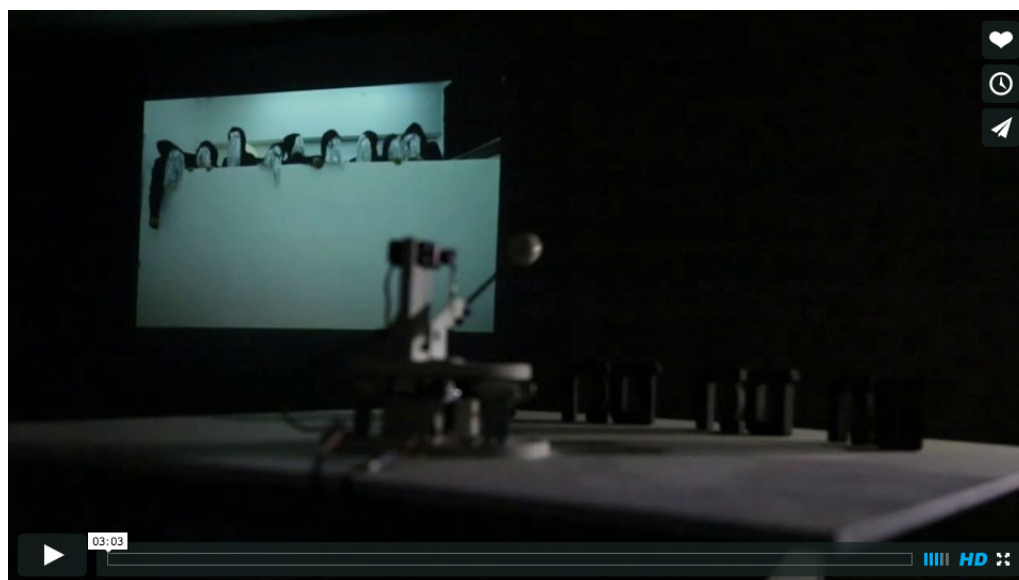

Sing Along, מכונה, וידאו, סאונד, מזל רע, 2013

העבודה Sing Along עוסקת ביצירת השלכות הרות גורל אך מטופשות על הצופה – מכונה, המופעלת על ידי גלאי תנועה עם כניסתו של קהל לחלל התצוגה, מביאה מזל רע למי שמשתף איתה פעולה. גלאי התנועה הופך את הקהל למשתתף פעיל בעל כורחו, כיוון שללא ידיעתו הוא מאתחל בגופו את המכונה, המציעה הצעה שאי אפשר לסרב לה. כדור לבן מקפץ מעל המילים "תם תם תם" לפי קצב המארש ולרקע קולות שירה. הצופה אינו יכול שלא לצחוק, אבל גם אינו יכול שלא לשיר, בלב, יחד עם המארש. הווידיאו המוקרן על קיר סמוך מרמז על סכנת המוות המתקרב.

"שירו יחד" היה רגע היסטורי קומי קיבוצי. מקס פליישר, אנימטור פורץ דרך בתחילת ימי הקולנוע, סיים את תפקידו כקצין במלחמת העולם הראשונה והמציא שיטה לגרום לקהל לשיר יחדיו בסופם של סרטים מצוירים. כשאלמנט מסוים בדימוי האנימציה היה הופך לכדור לבן מקפץ, הושמעה בקשה/דרישה: "שירו יחד!"; "עקבו אחר הכדור הלבן!" ברגע זה החלו להופיע שורות מילים מתחלפות על המסך, והכדור קיפץ עליהן בקצב השירה.

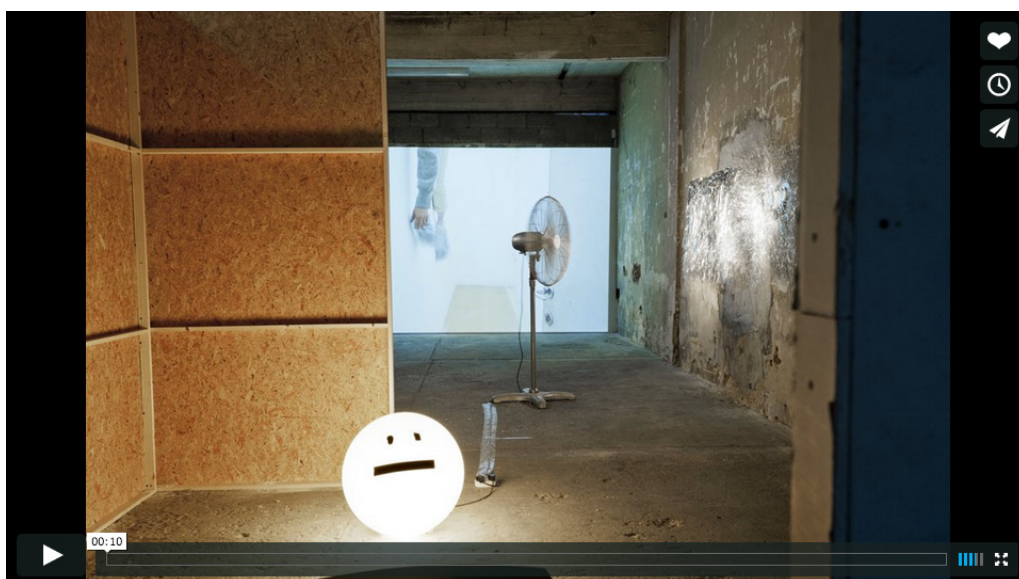
בעבודה Sing Along השירים התמימים מתחלפים במארש הלוויה של שופן – קטע מוזיקלי קצר מתוך הסונטה מס' 2 לפסנתר. הסונטה הזו היא לא רק היצירה המוזיקלית המזוהה ביותר עם המוות בתרבות המערבית, היא גם היחידה שלתוויה מצורפת הוזהרה ממזל רע, ממוות של אדם הקרוב למי שמנגן את המארש.

YES

גוף תאורה, טלוויזיה, השתקפות עצובה, 2102

המשטחים הקמורים של גוף התאורה העגול והטלוויזיה יוצרים אפקט של השתקפות עצובה. במערכת אוטיסטית אוטונומית, הסמיילי מביט בעצמו דרך מסך הטלוויזיה הכבוי. הדימוי שמתקבל מפאת הקימורים הוא של התעקלות הפוכה – הפס שמסמן את הפה נוטה כלפי מטה, ונוצרת מערכת יחסים בלתי סימטרית בין האוביקט לבבואה.

Sunny Sparkle-Toes: On Ethics Authenticity and Authority

מיצב וידיאו, 30 דקות, 2007

הפרויקט, שהחל כפרפורמנס מול קהל יחד עם הליצנית סאני בהונות-נוצצים, שם לו למטרה לשבור את דמות הליצן. השלב הראשון, ריאיון עם הליצנית בהופעה חיה, נכשל לחלוטין. סאני התבקשה להתמודד עם שורה של שאלות, רובן נלקחו מריאיונות קיימים עם אמנים מושגיים מפורסמים. הניסיונות לעמת את סאני עם סתירות בין תשובותיה השונות הסתיימו במפלה: כמו בהפעלת ילדים מבעיתה, אולם שלם של אמנים שיתף פעולה עם הליצנית, שניצחה על שירה בציבור מאולתרת של Twinkle Twinkle Little Star.

לשלב השני של הפרויקט הצטרפו האמנים אביגיל קולינס וריאן ריבדנירה. סביבת הצפייה הגלריסטית-קרקסית נבנתה במיוחד לתצוגה, והוקרן בה ריאיון וידיאו בן 30 דקות שבו מופיעה סאני לבדה, כלואה על ידי הפריים.

"סאני בהונות נוצצים: על אתיקה, אותנטיות וסמכות" הוא סרט תיעודי של סיטואציה פיקטיבית. הליצנית נכנסה לסטודיו לצילום לבושה ומאופרת, ויצאה עצובה ובוכייה. השאלות שנכתבו על ידי שלושת האמנים פנו אל הליצנית כאוטוריטה מוחלטת לענייני הכול. היא מצדה השיבה בהצהרות שסתרו זו את זו יותר ויותר בכל רגע. בפתירה הופיעה סאני כליצנית בחלל הגלריה, ובמרחב התצוגה הברכטיאני שנוצר מפאת נוכחותה, ההשלכות של התצוגה פעלו בזמן אמת גם על הליצנית עצמה.

מתוך הריאיון:

- "אני לא יכולה לומר את המילה הזו אני ליצנית! אאאאא! אני חושבת שלא חייבים להיות

'מ' 'נ' 'י' 'א' 'ק' 'י' 'ס', אתם יכולים פשוט לחבר את המילה בעצמכם, 'מן' 'י' 'א' 'ק' 'י' 'ס', למען האמת אני לא מתכוונת להגיד יותר מזה!"

- "קוראים לי סאני בהונות-נוצצים"

- "האם אני מהורהרת? הממממ"

- "אני בת 217, לכם אין גיל?"

- "אבל אני בדיוק כמוך, או כמוך, או כמוך, אני פשוט מוציאה החוצה את הליצן שבכם, כי אני גרסה גדולה יותר, מגוחכת יותר, מצחיקה יותר ויפה יותר שלכם"

- "הבועה שלי התפוצצה. היא נהרסה"

- "כולנו מושפעים מהפוליטיקה, כנראה"

- "האם הייתי נוסעת לעיראק לבדר את החיילים? לא"

- "אני לא יודעת למה אתם חושבים שיש לי משהו לומר. אני ליצנית. אבל אני ליצנית חכמה וליצנית יפה, אתם יודעים"

- "אלוהים אתם מעציבים אותי. הייתי ליצנית שמחה כשנכנסתי לכאן, ועכשיו אני מרגישה קצת מדוכדכת. ואולי זו אשמתכם. וזה לא טוב, אתם צריכים לחשוב על זה. אתם באמת צריכים לחשוב על זה. אני בדיכאון. אבל אני לא אבכה. אולי אתם תבכו"

Our Separation was Put Out of Context

וידאו, 5 דקות, ללא סאונד, 2002

על המסך מופיעות שתי נשים, בוהן חבושה, חדר שינה, מיטה.

עם סימון לצופה, אחת הנשים מכניסה לפריים שני אפי ליצנים מחוברים, מעירה את האישה השנייה השוכבת לידה, ומסמנת לה לחבוש את האפרטוס הזוגי.

